

Metaforisku terminu izpratne sengrieķu medicīniskajos tekstos

Ieva Fībiga

Rīgas Stradiņa universitāte, Valodu centrs, Latvija

Ievads. Pastāv uzskats, ka metaforas un termina pētniecība ir saistāma tikai ar humanitārajām zinātnēm 20. un 21. gadsimtā. Tomēr teorētiski spriedumi un atzinumi gan par metaforu, gan par terminiem kādā noteiktā nozarē ir izteikti jau aptuveni piecus gadsimtus pirms mūsu ēras – tekstos, kas tapuši sengrieķu valodā un kas, saglabājušies līdz mūsdienām, lasāmi arī šodien.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir parādīt metaforas un termina izpratnes veidošanos sengrieķu teorētiskajos tekstos. Līdzās plaši zināmajam grieķu eposam un drāmai teorētiskie teksti dažkārt paliek “aizskatuvē”. Tāpēc šajā pētījumā ir izcelti sengrieķu filosofa Aristoteļa (*Αριστοτέλης*, 4. gs. p. m. ē.) traktāti “Poētika” (*Περὶ ποιητικῆς*) un “Rētorika” (*Ῥητορικὴ*) un šo traktātu ietekme uz romiešu runas mākslas teorētiskajiem tekstiem, kā arī sengrieķu ārsta Galēna (*Γαλήνος*, 2. gs. m. ē.) atzinumi par metaforu un terminu tādos traktātos kā “Par ārstēšanas paņēmieni” (*Μέθοδος θεραπευτικῆς*) un “Iesācējiem par kauliem” (*Περὶ ὀστέων τοῖς εἰσαγομένοις*). Šie traktāti tiek pētīti oriģinālvalodā, tādējādi ar deskriptīvo metodi nodrošinot tiešu domas pārneši latviešu valodā bez citu moderno valodu starpniecības.

Rezultāti. Pētījuma rezultāti atklāj, ka mūsdienu metaforas teorija balstās Aristoteļa izteiktajos definējumos – metaforas pamatā ir līdzības saskatīšana, metafora ir svarīga kā dzejā, tā prozā, ar metaforas palīdzību ir iespējams nosaukt lietas, kurām nav sava nosaukuma, un tas ir pamats mūsdienu teorijai par metaforas nominatīvo jeb nosaucējfunkciju. Savukārt Galēna medicīnas traktātos vērojams, ka medicīnas terminoloģija ir veidojusies apzināti, saprotot, ka termini ir atšķirīgi vārdi, ja tos salīdzina ar ikdienas valodu, un ka dažkārt medicīniska nojēguma nosaukšanai un termina radīšanai ir izmantota metafora.

Secinājumi. Valodzinātnes tapšanas pirmsākumos veidojušies metaforas un termina teorijas aizmetņi ir izrādījušies funkcionētspējīgi ne tikai Aristoteļa un Galēna laikā, bet arī šodien, un to nozīme ir vērā ņemama vēl joprojām.